

Комунальний заклад «Житомирський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти»
Житомирської обласної ради

Комунальний навчальний заклад Київської обласної ради «Київський
обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів»

Івано-Франківський обласний інститут післядипломної педагогічної
освіти

Комунальний заклад «Інститут післядипломної педагогічної освіти
Чернівецької області»

Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти

Тернопільський обласний комунальний інститут післядипломної
педагогічної освіти

**ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО СТАНДАРТУ
БАЗОВОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ: ВИКЛИКИ,
РЕАЛІЗАЦІЯ, ПЕРСПЕКТИВИ**

Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної
інтернет-конференції (онлайн)

15 травня 2023 р.

Житомир 2023

Затверджено на вченій раді КЗ «Житомирський ОШПО» ЖОР
(протокол № 3 від 16.05.2023)

Рецензенти:

Пометун Олена Іванівна, доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник відділу суспільствознавчої освіти Інституту педагогіки НАПН України, член-кореспондент НАПН України

Венцель Наталія Василівна, доцент кафедри філософсько-історичних студій та масових комунікацій, PhD, директор Відокремленого підрозділу «Науковий ліцей» Державного університету «Житомирська політехніка»

Імплементація Державного стандарту базової середньої освіти: виклики, реалізація, перспективи : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. інтернет-конференції (онлайн), 15 травня 2023 р. / КЗ «Житомирський ОШПО» ЖОР ; КНЗ КОР «Київ. обл. ін-т післядиплом. освіти пед. кадрів»; Івано-Франків. обл. ін-т післядиплом. пед. освіти та ін. – Житомир : КЗ «Житомирський ОШПО» ЖОР, 2023. – 314 с.

У збірнику представлені тези та наукові статті учасників конференції: педагогічних, науково-педагогічних працівників закладів вищої та післядипломної педагогічної освіти.

Матеріали можуть бути корисними для педагогічних та науково-педагогічних працівників закладів післядипломної педагогічної освіти, закладів загальної середньої освіти, оскільки містять актуальну інформацію щодо імплементації Державного стандарту базової середньої освіти.

УДК 373.5

Відповідальність за правильність фактів, посилань, наведених у матеріалах, несуть автори.

7. Косигіна О. В. Педагогічним працівникам – про алгоритм надання першої психологічної допомоги у надзвичайній ситуації. *Розвиток професіоналізму педагогічних працівників в умовах післядипломної педагогічної освіти* : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. інтернет-конференції (онлайн), 23 травня 2022 р. / КЗ «Житомирський ОППО» ЖОР ; КНЗ КОР «Київ. ОПОПК»; Закарпат. ін-т післядиплом. пед. освіти та ін. Житомир : КЗ «Житомирський ОППО» ЖОР, 2022. С.134–139.

Н. П. Кравець,

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри корекційної
психопедагогіки і реабілітології
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова
e-mail: kravez2015@gmail.com

О. С. Конопацька,

методист, викладач кафедри
педагогіки й андрагогіки
(КЗ «Житомирський ОППО» ЖОР)
e-mail: logoped.oippo@gmail.com

Особливості проведення інтегрованих уроків в закладі спеціальної освіти

На рубежі століть в усьому світі відкрились перспективи змін у системі спеціальної освіти, успішним розв'язанням яких є питання соціалізації й інтеграції осіб з особливими освітніми потребами.

Поряд із питанням реалізації інтеграційних процесів в Україні актуальним являється визначення місця і ролі спеціальної освіти в освітньому просторі.

Постала необхідність глибокого аналізу сучасних проблем спеціальної освіти для розробки наукової теорії навчання і виховання учнів з особливими освітніми потребами, заснованої на об'єктивному підході до визначення потенційних можливостей і потреб кожного школяра з порушеннями в розвитку.

Одним із важливих аспектів реалізації Державного стандарту базової середньої освіти є впровадження інтегрованих уроків та їх елементів у спеціальних закладах освіти. Зокрема, вони дозволяють розширювати і поглиблювати уяву учнів про навколишній світ, закладають основи світогляду, допомагають розвивати образне й логічне мислення, сприяють розвитку емоційно-вольової сфери, створюють умови для розвитку компетентностей.

Саме тому для реалізації формування ключових компетентностей важливим стає впровадження інтегрованих підходів в освітній процес. Перехід від традиційного навчання предметів до навчання на засадах інтеграції – шлях до реалізації принципів спеціальної освіти.

Водночас існує нагальна потреба у розробці інтегральних проблемно орієнтованих навчальних курсів нового покоління.

На жаль, у спеціальній педагогічній науці поняття міждисциплінарної інтеграції та механізми її реалізації не стали предметом дослідження.

Є декілька визначень дослідниками терміну «інтегрований».

Інтегрований – це «комплексний, той, що ґрунтується на об'єднанні», тобто той, якого інтегрували, який зазнав дії інтегрування, наприклад: інтегрована система управління, інтегрований метод, інтегроване навчання, інтегроване управління, інтегрований підсумок, інтегрований курс» [1].

К. Крутій дав таке визначення цьому поняттю.

«Інтегрований – тобто той, якого інтегрували, який зазнав дії інтегрування, цілісний, без внутрішніх суперечностей стан, що задається ззовні» [4].

Інтегровані уроки – це міждисциплінарне об'єднання уроків, спрямоване на комплексне пізнання теми, законів, ідей з метою отримання учнями більш поглибленого розуміння тієї чи іншої ситуації.

Питання розробки інтегрованих уроків у старшій школі досліджували К. Ушинський, В. Сухомлинський, Д. Ковалевський, Б. Юсова, Ш. Амонашвілі та сучасні дослідники Т. Браже, О. Гільзова, О. Т. Засєкіна, О. Савченко, Н. Сердюкова, О. Сухаревська та ін.

Значний внесок у розробку інтегрованих курсів знаходимо в роботах К. Ушинського, який розробив модель, структуру та напрямки інтеграції та створив аналітико-синтетичний метод навчання грамоти. В. Сухомлинський започаткував проведення уроків на природі, а О. Музиченко висунув свою концепцію комплексності.

О. Біляєв поділяє міжпредметну інтеграцію на повну – поєднання різних предметів в одному курсі і часткову – поєднання матеріалів з різних предметів, що підлягають одному предмету. Інтегровані уроки побудовані на основі часткової міжпредметної інтеграції [5: 111].

Корекційний педагог повинен бути вільним у виборі засобів і методів спеціального навчання. Йому необхідно зробити так, щоб

нелегка навчальна праця приносила учню з особливими освітніми потребами радість, задоволення, бажання пізнавати нове.

У старших класах інтегрування окремих предметів у спеціальному закладі освіти створює труднощі вчителю у підготовці до такого уроку і потребує високого професійного рівня підготовки, ерудиції та знань специфіки проведення такого уроку. У процесі підготовки та проведенні інтегрованих уроків беруть участь декілька вчителів-предметників.

На одному уроці, інтегрованому за змістом, беруть участь два, а то й три вчителі. Один з них проводить літературну частину уроку, другий – природничу, третій – музичну тощо.

Ефективним вважається запровадження інтегрованого навчання в умовах диференціації, зокрема в класах, у яких навчаються учні з інтелектуальними порушеннями легкого і помірного ступенів. При проведенні уроків навчання здійснюється за програмами з різним рівнем розвитку.

Ознайомлення з навколишнім світом синтезує не лише історичні знання, а й елементи географії, фольклору, трудового навчання тощо.

Заслуговують на увагу уроки, проведені на основі інтеграції змісту, відібраного з декількох предметів і об'єднані навколо однієї теми. Таке об'єднання має на меті емоційне й інформаційне збагачення учнів з особливими освітніми потребами, розвиток їхнього критичного мислення, комунікативного мовлення тощо.

Основа побудови інтегрованого уроку – це пошук співробітництва, співдружності між педагогами спеціального закладу освіти.

Пропонуємо загальнодидактичну схему на засадах інтеграції, яка дає можливість учителю усунути дублювання навчального матеріалу та забезпечити єдиний підхід для здобуття старшокласниками ґрунтовних, цілісних знань.

Тому учителю бажано:

- вибрати базовий предмет – тему (історія);
- продумати інтеграцію знань базового предмета – теми за знаннями сумісних наук (географія, природознавство, соціально-побутове орієнтування тощо);
- профілювання знань із врахуванням специфіки різних типів спеціальних шкіл.

Функцію поглиблення знань повинні виконувати системно узагальнюючі уроки, а також дні або тижні інтеграції, заняття в гуртках, екскурсії та позакласна робота в позаурочний час.

Основна мета уроків серед природи, як вважав В. Сухомлинський, – навчити дитину думати. Лише навчивши її спостерігати, дивуватися, створювати казку, можна досягти ефективного результату.

Пропонуємо приклад типового плану організації інтегрованого уроку:

1. Проведіть підготовчу роботу. Для цього виберіть тему, узгодьте її з партнерами, учнями. Визначте спосіб викладання, обладнання та дидактичний матеріал.

2. Обравши тему для вивчення, визначте, з якими предметами буде інтегруватися цей предмет.

3. Продумайте можливість розробки учнівських проєктів.

4. Визначтесь з колегами, які будуть в парі проводити урок, а також із системою оцінювання.

5. Наставництво над партнерами допоможе кожному учню з особливими освітніми потребами отримати більш глибокі знання.

Наведемо приклади інтегрованих уроків та тижнів, проведених у спеціальних закладах освіти Житомирської області.

Заслуговує на увагу досвід роботи педагогічного колективу Потіївського навчально-реабілітаційного центру ЖОР.

Зокрема, цікаві і змістовні інтегровані заняття з соціально-побутового орієнтування проводить учитель Л. В. Кучер в парі з вихователем О. В. Харковець.

Нещодавно вона провела нестандартний інтегрований урок за кейс-технологією. Тема уроку «Сім'я і родина. Харчування. Особиста гігієна».

Учасники: учні 5, 8, 10 класів з інтелектуальними порушеннями.

На урок були запрошені гості – учні початкових класів. Це був інтегрований урок за дидактичною метою систематизації та узагальнення знань.

Урок проводився під девізом «Без сім'ї та родини – немає нації та України».

Мета уроку:

- формувати в учнів уявлення про навколишній світ; створити умови здивування, радості;

- активізувати пізнавальні процеси: пам'ять, увагу, мислення;

- виховувати самостійність, охайність, дисциплінованість.

Заняття проведене в медіатеці з використанням різних засобів навчання: телеекран, фліпчарт, овочі та фрукти тощо.

На першому етапі – підтема «Сім'я і родина» – вчителька застосувала вправу «Хто це?», гру-тест «Яка це щаслива сім'я?», конкурс для асистентів «Хто швидше одягне дитину». Активну участь на уроці взяли гості, учні початкових класів.

На другому етапі – підтема «Харчування» – учні 10 класу відгадували загадки про овочі, повторили національні страви. З ними був проведений конкурс «Варимо борщ», а також гру «Як приходиться хліб до столу».

На третьому етапі – підтема «Особиста гігієна» – учні переглянули мультфільм про 10 правил особистої гігієни, відгадували загадки, брали участь в грі «Охайна людина».

Зміст кейсу.

За тематикою групи готують інформацію, аналізують, виконують практичні завдання, результати виконаних практичних завдань представляють на уроці. Під час практичної роботи учні з інтелектуальними порушеннями першого ступеня проводили консультації для учнів з інтелектуальними порушеннями другого ступеня. За потреби вони зверталися до вчителя. Після закінчення роботи представники з груп захищають, представляють виконані роботи.

Критерії оцінки проєкту.

Під час релаксації підсумки підводили експерти, а також учителем був застосований метод «Мікрофон», а учнями проводились презентації виконаних робіт. І на завершення вони виконали пісню «Все буде Україна».

Проведення інтегрованих уроків сприяє активній взаємодії вчителя та учнів, створює ситуацію успіху, підвищує мотивацію уроку. На уроках учні роблять відкриття, отримують життєвий досвід.

Крім того, в закладі практикуються проведення корекційно-розвиткових та інтегрованих тижнів.

Засвоєні вміння школярі можуть використовувати на будь-якому уроці з будь-якого предмета. Вони сприяють подоланню неспішності у дітей та є основною умовою результативного здійснення як міжкласного, так і внутрішньокласного диференційованого навчання [3: 10].

Найефективнішим буде той урок, на якому на всіх і на все вистачає часу, коли всім цікаво вчитись. Вони розвивають в учнів з особливими освітніми потребами пам'ять, увагу, спостережливість, самостійність, ініціативу, наполегливість, зв'язне мовлення тощо.

Застосування інтегрованого підходу під час організації освітнього процесу дозволяє корекційному педагогу

урізноманітнювати форми і методи роботи, позбавлятися шаблонів, створює умови для виховання творчих здібностей учнів, дає змогу враховувати специфіку навчального матеріалу та індивідуальні й типологічні особливості.

Перспективи подальшого розвитку спеціальних закладів освіти вбачаються в удосконаленні змісту освіти, спрямованої на створення такої системи та структури, пріоритетом якої є здатність систематизувати в учнів з особливими освітніми потребами компетентності, нестандартно підходити до вирішення життєвих проблем, формувати цілісний світогляд про навколишній світ. Інтеграція спонукає шукати нові, оригінальні форми та корекційні методи навчання, виховання і розвитку учнів з особливими освітніми потребами і потребує більш глибокої методичної розробки інтегрованих процесів між навчальними предметами в старшій школі та подальшого наукового дослідження.

Список використаних джерел та літератури

1. Коць Т. Інтегративний – інтеграційний – інтегрований – інтегрувальний. URL: <http://kulturamovny.univ.kiev.ua/KM/pdfs/Magazine70-15.pdf>.
2. Кравець Н. Оптимізація соціальної інтеграції учнів допоміжної школи на основі корекції сигніфікативної функції мовлення. *Дефектологія*. 2000. № 3. С. 18–22.
3. Кравець Н. Засвоєння знань дітьми, які мають труднощі у навчанні. *Психолого-педагогічний практикум*. 2003. С. 7–10.
4. Крутій К., Стеценко І. Природничо-наукова освіта дошкільників: блоково-тематичне планування на засадах інтеграції та методичні поради. Зима-білосніжка. Запоріжжя : ЛПС ЛТД. 2017.
5. Нікітчина Н. Етапи розробки інтегрованих уроків у старшій школі *Сучасні інформаційні технології в освіті та науці* : зб. матер. Всеук. наук.-практ. інтернет-конф. з міжнар. участю (18–19 листопада 2021 р.) / за заг. ред. А. Федорчук, О. Наконечна. Житомир : Вид-во ЖДУ, 2022. Вип. 9. С. 110–113.